

representative organs inherited elective (representative) character from soviet analogues, principle of liability to nation as source of power, elements of name, structuredness, plenary powers and forms of activity.

Keywords: representative organ of power, Supreme Soviet, system of Soviets, democracy.

Ходак Т. М.

## ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПОГЛЯДИ ВОЛОДИМИРА ЛЕВИНСЬКОГО

УДК 340.12

**Актуальність теми.** Після проголошення незалежності України та затвердження демократичних принципів у її повсякденному суспільно-політичному житті стало можливим дослідження теоретичної спадщини видатних представників української політичної думки, які через свої ідеологічні міркування за часів існування комуністично-тоталітарного режиму на десятки років потрапили під заборону дослідження та об'єктивної оцінки. Тому для вітчизняних науковців залишаються актуальними завдання персоніфікації політичної історії України, наукове осмислення політичних ідей і концепцій, дослідження суспільно-політичної діяльності багатьох українських мислителів, імена яких донедавна замовчувалися.

**Метою** статті є дати політологічний та правовий аналіз державотворчих поглядів Володимира Левинського.

**Ступінь наукової розробки проблеми.** Окремі аспекти партійно-політичної та науково-літературної діяльності окреслені у працях О. Босака, В. Головченка, О. Жерноклеєва, С. Злупка, Г. Касьянова, М. Олексюка, А. Павка, І.Патера, А.Портнова, С.Телешуна, М.Вівчарика, Я.Грицака, О. Добржанського, М. Кармазіної, та інших. Однак державотворчі погляди В.Левинського не стали предметом системного дослідження, не знайшли ґрунтовного висвітлення в науковій літературі.

**Виклад основного матеріалу.** Володимир Петрович Левинський (1880–1953 рр.) один із провідників і теоретиків Української соціал-демократичної партії Галичини і Буковини (УСДП), ідейний соратник та сподвижник Ю.Бачинського, В. Винниченка, М. Ганкевича, Л.Ганкевича, В.Старосольського, Л.Юркевича та інших представників української соціал-демократії першої половини ХХ століття.

Державотворчі та суспільно-політичні погляди В. Левинського формувалися під ідейним впливом М. Драгоманова і І. Франка, політичних концепцій багатьох європейських мислителів. Як ідеолог і активіст УСДП В.Левинський мав помітний вплив на розвиток українського соціалістичного руху в Східній Галичині, як публіцист, редактор партійних видань, науковець сприяв поширенню соціалістичних ідей на українських землях на початку ХХ століття, обґрунтував необхідність цілісного підходу до теоретичних і практичних аспектів розвитку соціального та національного рухів.

Науково-теоретичні та політичні ідеї В. Левинського не втратили своєї значимості і залишаються цінними не тільки для наукового вивчення історії української суспільно-політичної думки, але й мають виразну співзвучність із сучасними дослідженнями проблем співвідношення соціальних і національних пріоритетів у процесі розвитку української державності, становлення української нації, утвердження принципів функціонування соціальної національної держави.

За часів незалежності української держави увага до постаті та творчої спадщини В. Левинського була відновлена. Окремі аспекти його партійно-політичної та наукової діяльності окреслені у працях О. Босака, В. Головченка, О. Жерноклеєва, С. Злупка, Г. Касьянова, І. Патера, С. Телешуна та інших. Формування ідеї української державності, розвиток української суспільно-політичної думки у зазначений період висвітлені в ряді ґрунтовних монографічних та дисертаційних досліджень С. Гелея, І. Дробота, М. Кармазіної, А. Круглашова, М. Кугутяка, В. Масненка, В. Потульницького, О. Салтовського, О. Шишка. Однак, державотворчі та суспільно-політичні погляди В. Левинського не стали предметом системного дослідження, не знайшли ґрунтового висвітлення в науковій літературі.

Володимир Левинський, як один із засновників УСДП, був редактором, співредактором її друкованих органів. Теоретичні праці з проблем націотворення, національного самовизначення, їх співвідношення з соціалістичною ідеологією, зокрема: „Народність і держава”, „Соціалістичний інтернаціонал і поневолені народи”, „Царська Росія і українська справа” написані й видані в період української революції 1917 – 1920 років. Вони відзначаються високим науково-теоретичним рівнем, творчим підходом і науковістю висновків. Як представник соціал-демократичного табору він привернув увагу радянських науковців своїм соціалістичним світоглядом, марксистським розумінням проблем буржуазного суспільства, популяризацією на українських землях соціалістичних ідей, знайомством із В. Леніним та іншими російськими соціал-демократами. Але його прихильність ідеї національного визволення, зацікавленість у творенні національної за духом української соціал-демократичної партії стали причиною звинувачення у націоналізмі та дрібнобуржуазності і, як наслідок, прізвище В. Левинського та його твори на двадцять років практично були вилучені з наукового обігу. Загалом творчість В. Левинського потребує окремого ґрунтового вивчення. Відданість ідеї національного визволення, творення української національної держави були визначальною рисою політичного світогляду В. Левинського. Вони ґрунтувалися на ідейних засадах європейських мислителів, теоретиків суспільного розвитку О. Канта, Г. Спенсера, Л. Гумпловича, Ф. Оппенгеймера, Е. Дюркгейма. Значний вплив на В. Левинського мали етнополітичні концепції Е. Ренана, Ф. Лассаля, Г. Фіхте, О. Бадера, К. Каутського, Ф. Адлера, які виступали за демократичні форми державного правління, розширення політичних свобод, боротьбу поневолених народів за соціальне і національне

визволення.

Перспективи творення української національної держави В. Левинський розглядав з позицій становлення української нації, до головних елементів якої відносив мову і культуру. Він категорично відкидав твердження більшовиків про злиття мов та народів у майбутньому, вважаючи такий підхід ненауковим і помилковим. Під поняттям культури В. Левинський розумів діяльність народу, спрямовану на матеріальне поліпшення та духовне збагачення свого життя, розкладаючи її на дві складові – матеріальну і духовну. „Цивілізація і культура, - писав дослідник, - власне кажучи, творять увесь зміст і змісл життя кожного народу. В них проявляється те, що називаємо індивідуальністю народу” [4; с.10-11, 12-13]. Саме націю він визначав абсолютним носієм поступу людського духу, тобто культури. Цей висновок співзвучний з сучасними підходами українських науковців.

Появу держави як політичної організації суспільства В. Левинський пов'язував з переходом до класових відносин на основі змін соціально-економічного характеру, появи приватної власності й соціальних класів та груп. Регулятором суспільних відносин виступали, відповідно, державне і приватне право.

Класифікуючи історичні типи держав за марксистською методологією: староорієнтальна (східна), антична, феодальна, буржуазна В. Левинський наголошував, що національний фактор не відігравав помітної ролі у процесі їх становлення. Становлення сучасних модерних націй В. Левинський пов'язував з розвитком капіталізму, який став „чи не найсильнішим імпульсом до творення національної держави” [4; с. 85].

Встановлення більш демократичного політичного ладу об'єктивно розширювало права експлуатованих верств і поневолених народів. Відбувалось також зближення приватних і національних (державних) інтересів, тому кожна національна буржуазія змагала іменем всього народу до державної незалежності та самостійності. Активна діяльність буржуазії в соціально-економічних перетвореннях змінювала не тільки суспільний і політико-правовий устрій, але й сприяла формуванню нації та утворенню національної держави. Під словом „нація” В. Левинський розумів народ, який має свою державу або свідомо бореться за неї.

Особливий акцент було зроблено на проблемі досягнення національної свободи, національного визволення та державної незалежності поневолених націй, якою був український народ. У зв'язку з цим В. Левинський наголошував на необхідності державного патріотизму, національної консолідації, які є запорукою творення кожною нацією своєї держави.

Важливим аспектом у визвольних змаганнях поневолених народів було для соціалістів питання співвідношення боротьби за соціальні й національні права. При цьому В. Левинський розрізняв підходи до вирішення цих питань соціалістів пануючих націй і пригноблених. В очах перших другі є сепаратистами і націоналістами, а в очах других – перші є шовіністами та

імперіалістами [6; с.37-38].

На думку В. Левинського, політика поневоленних народів має бути спрямована на боротьбу за власне існування: „Це боротьба проти ярма чужої держави, за його скинення, за власну свою державу, за народність” [6; с.20-22]. Тому члени поневоленої нації повинні були відсунути всі суперечності на другий план перед спільним інтересом визволення, бо національна неволя - це загроза самому існуванню народу, а „здобуття національної держави, це головна і найблища мета всієї політики поневоленого народу, це його історичне: бути або не бути”[6; с.38].

Отже, В. Левинський добре усвідомлював, що природне прагнення поневоленої нації до національного визволення, побудови національної держави не могло замінити постулат соціалістичної ідеології про пріоритет класової боротьби. У зв'язку з цим для В. Левинського боротьба за національне визволення зливалась з боротьбою за соціалізм, суспільний лад якого забезпечить вільний розвиток націй на основі демократії, свободи, вільного політичного та національного розвитку[3; с.28]. В національній сфері, писав В. Левинський, „ідея соціалізму зовсім годиться зі стремлінням правдивого, не фальшованого націоналізму” [3; с.28]. В поняттях „націоналізму” він вкладав морально-етичний зміст, пов'язаний з боротьбою поневоленого народу за національне визволення. Виходячи з європейського розуміння націоналізму В. Левинський вважав, що „кожен українець, що змагає до української державності є націоналістом” [2; с.6]. Західноукраїнських соціал-демократів, які висунули на початку ХХ століття ідею української незалежної держави, він вважав переконаними націоналістами. „Мій націоналізм, - писав В. Левинський, - зовсім не стояв на перешкоді тому, що я був соціалістом, яким лишився й нинішній день... Українці-націоналісти – це є всі українці, без різниці партій, що працюють для здобуття української держави і борються за рівність та справедливість між самими українцями” [2; с. 7, 24]. При цьому В. Левинський заперечував націоналізм Д. Донцова і революційний націоналізм ОУН. Основна різниця полягала в ставленні до демократії і соціалізму.

Поряд з національною ідеєю, на думку В. Левинського, в свідомості багатьох українців утвердилась і соціальна ідея, яка „стремить до того, щоби зарівняти класовий поділ між людьми, щоб не було таких різниць між бідними і багатими, як є нині” [3; с.26]. Обидві ідеї, вважав дослідник, були результатом новітньої демократичної думки, що взаємодоповнювали одна одну. Без соціальної справедливості важко реалізувати принципи національної рівноправності. „Великим націоналістом був би той українець, - писав В. Левинський, - що мріяв би про таку Україну, в якій мали б бути великі діличівські маєтки, визиск заробітників, лихва та всяке здирство, голод бідних при розкошах багатих. Правдивий український націоналіст ставить отже на рівні обі ідеї: національну і соціальну і борється рівночасно за обидві”[3; с.27].

У працях В. Левинського періоду української революції співвідношення національного і соціального було поставлене у залежність до характеру і стану політичного і державного розвитку народу. Ця специфіка сприяла національному забарвленню соціалізму. В роботах 30-х років національні мотиви звучали набагато сильніше.

Український соціалістичний рух на початку ХХ століття перебував під ідейним і організаційним впливом російського і польського соціалізму, які більше акцентували увагу на вирішення соціальних проблем. Тому В. Левинський виступив з ідею самостійних національних соціал-демократичних організацій, робітничих профспілок. У зв'язку з цим в 30-х роках він відстоював думку про відсутність суперечностей між національним і соціальним рухами серед українського народу, оскільки українська соціал-демократія відстоює визвольну ідею трудящих мас, виражає інтереси 95 відсотків українського народу.

Для розуміння світогляду В. Левинського важливе значення має його оцінка практики соціалістичних перетворень в СРСР і УСРР. В цьому питанні його погляди зазнали значної еволюції.

Більшовицький переворот в Росії восени 1917 року був позитивно сприйнятий Левинським. Він оцінював його як соціалістичну революцію і передумову для вирішення національного питання. Утворення робітничо-селянської радянської республіки в Україні було сприйняте ним як об'єктивний процес. Саму ж українську революцію він оцінював як національно-демократичну за своїм характером, а причиною її поразки вважав суперечність між соціальними прагненнями і орієнтацією українського проводу на західні буржуазні уряди. Захоплення радянизацією України в той час пережив не тільки Левинський, але й В. Винниченко, М. Грушевський та інші.

Однак розуміння справжньої суті політики російських більшовиків в Україні до В. Левинського прийшло дуже швидко. Уже восени 1920 року він усвідомив великодержавну шовіністичну суть російського більшовизму. Негативний досвід соціальних перетворень в Росії і в Україні, на думку дослідника, унеможливить європейську соціальну революцію, стане пересторогою для соціалістів. „Особисто вважаємо нещастям для соціалізму, - писав Левинський, - що цей прольог розігрався в країні скрізь відсталій, з дикунсько-азіатськими політичними традиціями, його наслідки надто слідні для справи європейської революції і соціалізму” [5].

Впродовж міжвоєнного періоду В. Левинський пропагував в західноукраїнських часописах основні ідеї соціалістичної теорії, необхідності прогресу наукових знань, друкував свої праці з філософії, політекономії і соціології.

В. Левинський критично сприймав соціалістичні перетворення в СРСР, зокрема проведення колективізації розглядав як тотальний контроль держави над сільським виробником, а колгосп - як форму державної експлуатації селян.

В цей час активно йде процес переосмислення В. Левинським соціальних постулатів, які визначали характер його світогляду. Поширення фашизму він оцінював як реакцію європейського дрібнобуржуазного міщанства на загрозу більшовизму, зокрема практику диктатури пролетаріату. Порівнюючи природу фашизму і більшовизму, відзначив спільність їх ознак – диктатуру, деспотизм однієї партії, а також те, що виступають проти приватної власності. Соціал-демократія для одних і других стала першочерговим ворогом. Левинський застерігав українців від захоплення цими ідеологіями.

**Висновок.** Ідейно-політичні погляди В. Левинського, в умовах швидких історичних змін, зазнавали постійної еволюції. Основними постулатами його політичної концепції залишалися ідеї національного і соціального визволення, демократії і свободи. Вирішення українського питання, проблеми національно-державного відродження він пов'язував з необхідністю встановлення соціалістичної за змістом і національної за формою української держави. Початкове захоплення радянською владою в Україні змінилось гострою критикою державної і партійно-політичної системи СРСР, як антидемократичної тоталітарної диктатури, близької до фашизму.

1. Жерноклев О., Райківський І. Українська соціал-демократична партія (УСДП) // Довідник з історії України. – К., 2001. – С. 949-950.
2. Левинський В. Ідеолог фашизму. Замітки до ідеології Д. Донцова. – Львів, 1936. – С. 6.
3. Левинський В. Коберський К. Національна ідея. Звідки вона взялася і до чого змагає. – Львів, 1937. – С. 28.
4. Левинський В. Народність і держава. – Київ – Відень, 1919. – С.10 – 11, 12 – 13.
5. Левинський В. Наш протест // Нова доба. – 1921. – № 13 (56). – жовтня. 22
6. Левинський В. Що таке політика. – Прага – Берлін, 1923. – С. 37 – 38.
7. Українська суспільно-політична думка в 20 столітті / Упор. Т. Гунчак, Р. Сольчаник. – Б.м., 1983. – С. 56.
8. Идеология международной социал-демократии в период между двумя мировыми войнами. – М., 1984. – С. 10-11.

#### **Ходак Т. М. Державотворчі погляди Володимира Левинського**

У статті подано основні ідеї державотворення Володимира Левинського, викладено їх зміст, особливості та вплив на українське суспільство.

Ключові слова: Українська соціал-демократична партія, соціалізм, національне самовизначення.

#### **Ходак Т. М. Взгляды Владимира Левинского на построение государства**

В статье изображено главные взгляды Владимира Левинского на построение государства, дано их содержание, особенности и влияние на украинское общество.

Ключевые слова: Украинская социал-демократическая партия, социализм, национальное самоопределение.

#### **T.Khodak. State creative views of Vladimir Levinsky**

The article presents basic ideas of state by Vladimir

Levinsky, describes its contents, characteristics and impact on Ukrainian society.

Keywords: Ukrainian Social-Democratic Party, socialism, national self-determination.

*Шутак І.Д., Шаган О.В.*

## **ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

УДК 340 .134

**Постановка проблеми.** Одним із основних та важливих завдань юридичної науки є підвищення технічного рівня законодавства, а саме поліпшення структури нормативно-правових актів, їх мови, стилю, усунення суперечностей, помилок, прогалин, колізій, зведення до мінімуму кількості нормативно-правових актів, що регулюють одні й ті ж суспільні відносини. Застосування основних правил, прийомів, засобів юридичної техніки потребує спеціальних знань та навичок, ігнорування та неврахування яких призводить до негативних результатів та втрати основної цінності, призначення права. Юридична техніка є актуальною в умовах розвитку законодавства та створення великої кількості нормативно-правових актів. Єдиного загального підходу до визначення поняття «юридична техніка» не сформовано, що є логічним з огляду на плюралізм праворозуміння.

**Стан дослідження.** Інститут юридичної техніки на етапі його становлення та розвитку досліджували різні науковці. Концептуальні питання сутності та значення юридичної техніки досліджували А. Александров, С. Алексєєв, В. Бабаєв, В. Баранов, М. Давидова, В. Карташов, Т. Кашанина, С. Поленина, А. Черданцев, І. Шутак та ін.; засобами юридичної техніки, а саме: юридичними конструкціями займались С. Алексєєв, В. Баранов, Т. Доценко, А. Іванчин, Н. Тарасов та ін.; правові аксіоми, правові презумпції та преюдиції у праві розглядали В. Бабаєв, С. Єгоров, О. Левченко, Н. Тузов, А. Черданцев та ін. Проблеми мови права і правових понять досліджували Н. Власенко, С. Головина, Л. Морозова, А. Піголкін, А. Шепелев та ін. Теорію юридичних документів розглядали А. Єрмолаєва, К. Каргин, С. Стародубцев, Е. Шургин.

Серед вітчизняних науковців проблеми законотворення, експертизи нормативно-правових актів питання важливості та значущості юридичної техніки у своїх наукових працях піднімали О. Зайчук, С. Кравченко, О. Мурашин, Н. Оніщенко, Л. Пригара, О. Скакун, Ю. Шемшученко та ін. Комплексні наукові роботи з юридичної техніки та сфери її застосування у вітчизняній юридичній літературі поки ще відсутні.

**Мета наукової статті.** Визначити суть теоретичної основи юридичної техніки, основні підходи до поняття «юридична техніка», сфери її застосування.

**Виклад основних положень.** Поняття «юридична техніка» досить широко використовується у сучасній зарубіжній юридичній літературі. Так, В. Баранов, визначає юридичну техніку як сукупність засобів, прийомів, правил, котрі використовуються для видання та оформлення нормативно-правових,